

27.09.2021

Група № 13

Мегей А.В.

Історія України

Урок № 14

Тема: УНР взимку - навесні 1918 року

Мета уроку: з'ясувати зміст та значення IV Універсалу УЦР, умови Брестського мирного договору, результати Кримської операції 1918 р.; ознайомитися з основними положеннями Конституції УНР.

Хід уроку

1. Берестейський (Брестський) мирний договір УНР із Центральними державами.

За нових умов, що склалися після поразки УНР від більшовицької Росії, стало очевидним, що доля УНР залежить від зовнішньополітичних чинників. УЦР, розуміючи неможливість подолання більшовицької агресії власними силами, вирішила звернутися по допомогу до Німеччини й Австро-Угорщини, з якими в цей час вела мирні переговори. Вони розпочались у Брест-Литовську після укладеного між більшовицькою Росією та Німеччиною перемир'я. Розуміючи, що країни Четверного союзу програють війну, лідери УЦР усе ж таки змушені були їх вести, позаяк країни Антанти, хоч і визнали УНР, реально не допомогли їй. Для участі у переговорах було сформовано делегацію УНР, статус якої визнали учасники переговорного процесу: делегації Центральних держав та більшовицької Росії. Проте Раднарком затягував підписання договору: з одного боку, через важкі умови миру, що запропонували Центральні держави, з іншого — бажав виграти час, щоб захопити столицю Київ і замінити делегацію УЦР делегацією проголошеної у грудні 1917 р. УНР Рад. Однак ці спроби виявилися марними. Голова делегації УНР О. Севрюк ознайомив присутніх із текстом IV Універсалу УЦР і зажадав визнання УНР самостійною державою, яка може укладати міжнародні договори.

Підписанти Берестейського мирного договору: генерал Брінкманн, М. Любинський, М. Левитський, О. Севрюк, генерал Гофман, С. Остапенко

Позицію УНР підтримала Австро-Угорщина в особі міністра закордонних справ Оттокара Черніна. Німеччина й Австро-Угорщина, маючи гострі продовольчі проблеми, намагалися за рахунок угоди з УНР поліпшити становище. **27 січня (9 лютого) 1918 р. між УНР та Німеччиною й Австро-Угорщиною був підписаний Берестейський (Брестський) мирний договір.** У ньому проголошувалося припинення стану війни між обома сторонами. УНР, Німеччина й Австро-Угорщина відмовилися від територіальних і матеріальних претензій; було поновлено довоєнні кордони між УНР й Австро-Угорщиною. Обидві сторони врегульовували економічні відносини між собою. УНР мала поставити країнам Четверного союзу хліб та інше продовольство. Натомість Німеччина й Австро-Угорщина зобов'язувалися відправити в Україну вугілля, сіль, сільськогосподарські машини тощо. Договір мав таємний протокол. Делегація УЦР домоглася приєднання до УНР території Холмщини та Підляшшя, де проживало українське населення. Передбачалося надання автономії Східній Галичині й Буковині як окремому Коронному краю. З

березня 1918 р. підписано договір між Росією та Німеччиною й Австро-Угорщиною. Згідно з ним, Раднарком мав визнати уряд УЦР і договір цього уряду з країнами Четверного союзу. Росія повинна була негайно вивести свої війська з УНР та укласти з нею мирну угоду.

Берестейський (Брестський) договір був значним успіхом молодого української дипломатії. Він започаткував міжнародно-правове визнання України як незалежної держави, уможливив продовження процесу українського державотворення і визначив долю більшовицької влади в Україні. Проте очевидний і той факт, що така незалежність залишалась обмеженою. Втім, прийнятної альтернативи Берестейським (Брестським) домовленостям на той час не було. Ця угода створювала передумови для звільнення УНР від більшовиків при допомозі держав Четверного союзу.

Мовою джерела. Зі спогадів В. Винниченка про Берестейський (Брестський) мирний договір:

«... Мир цей був би дуже корисним і для української держави, й для її Уряду, ... коли б при цьому була одна умова, а саме: коли б цей мир явився не результатом збігу сприятливих обставин, а наслідком нашої сили й волі, коли б ми тою силою самі могли реалізувати, охоронити й затвердити за собою всі наслідки миру... А коли український Уряд тої сили не мав; коли не було ніякісної надії своїми силами вернути загублену владу над державою; коли без чужої сили реалізації того миру не можна було й сподіватись, — то весь мир набирив уже іншого характеру, він весь був у руках тої сили, яка мала переводити його в життя.»

2. Відновлення влади УЦР. Похід Петра Болбочана на Крим.

Після підписання Берестейського (Брестського) договору німецькі та австро-угорські війська вступили на територію України. В угрупованні налічувалося 450 тис. солдатів та офіцерів. В авангарді цього наступу йшли підрозділи УНР, чисельність яких швидко зростала. 2 березня війська УНР увійшли до Києва, який більшовики залишили без бою. Военні дії перекинулися на Лівобережжя. До кінця квітня 1918 р. уся територія України опинилася під контролем німецької й австро-угорської армій.

На початку березня 1918 р. до Києва повернулися Рада Народних Міністрів та УЦР. Зустрічали їх у столиці з надією на встановлення порядку. Населення, переживши страхіття більшовицької окупації, не знало, чого чекати від німців і австрійців. За роки Першої світової війни суспільство звиклося з тим, що вони — вороги. УЦР намагалася пояснити, що завдання іноземних військ — покласти край більшовицькому грабунку України. Водночас **було заявлено про незмінність політики УНР, проголошеної III і IV Універсалами.**

Переслідуючи відступаючі більшовицькі війська, Запорізька дивізія армії УНР на чолі з полковником **Петром Болбочаном у квітні 1918 р.** здійснила похід **на Крим**. Його метою було звільнення півострова від більшовиків, встановлення української влади та взяття під контроль Чорноморського флоту. Під час Кримської операції Запорізька дивізія форсувала озеро Сиваш і

оволоділа Джанкоюм, першою вузловою станцією у Криму. Вона раніше від німецьких військ дісталася до Сімферополя. Однак через політичний конфлікт між керівництвом УНР та Німеччиною війська УНР змушені були полишити Крим, не дійшовши до Севастополя, як це передбачали первісним планом. Попри суперечливість дій і вимушене залишення завойованих позицій, переможний

Полковник П. Болбочан у Криму

Кримський похід Запорізької дивізії продемонстрував здатність українського війська реалізовувати складні військові операції. 29 квітня 1918 р. керівництво Чорноморського флоту оголосило про своє підпорядкування уряду в Києві.

2. Законотворча діяльність УЦР взимку-навесні 1918 р. Конституція УНР.

Попри складні умови, УЦР продовжувала діяльність, спрямовану на збереження незалежності української держави. УНР були прийняті закони про запровадження власної грошової одиниці: початково **карбованців**, а згодом **гривні** та оприлюднені постанови про стабілізацію роботи банків. 12 лютого 1918 р. ухвалено закон про запровадження григоріанського календаря, яким користувались європейські держави. За ним, після 15 лютого відразу настало 1 березня. Тоді ж відбувся перехід українських земель на середньоєвропейський час. У **березні 1918 р.** затверджений **Державний герб УНР - тризуб на синьому тлі та жовто-блакитний прапор.**

Одним із напрямів діяльності УЦР стала робота над Конституцією України. З цією метою була утворена конституційна комісія на чолі з М. Грушевським. Конституція УНР, прийнята **29 квітня 1918 р.**, мала назву «**Статут про державний устрій, права і вольності УНР**». Вона проголосила державну незалежність і територіальну цілісність України, демократичні свободи, рівність прав громадян. Законодавча влада була доручена Всенародним Зборам, виконавча — урядові, тобто Раді Народних Міністрів. Суд мав функціонувати як незалежна гілка влади. Передбачався новий територіально-адміністративний устрій, із широким місцевим самоврядуванням; закріплено право на національно-територіальну автономію.

Державні символи УНР у 1918 р. — Великий Герб. Державна печатка. Малий Герб (за В. Кричевським)

Проте, незважаючи на плідну законотворчу роботу, серед населення наростало невдоволення політикою УЦР, бо їй **не вдалося налагодити передусім економічну і соціальну стабільність**. Загострилися стосунки між присутнім в Україні військовим командуванням Німеччини та Австро-Угорщини і урядом УНР, позаяк він не зміг налагодити експорт продовольства до цих країн. Відтак командування австро-німецьких військ досягло угоди з консервативними силами про відсторонення від влади УЦР. Це сталося **29 квітня 1918 р.** Того дня на своєму останньому засіданні УЦР прийняла Конституцію УНР. Водночас **29 квітня 1918 р.** Всеукраїнський з'їзд землевласників вирішив встановити монархічне правління у формі Гетьманату. Гетьманом було обрано

генерала **Павла Скоропадського** — одного з найвідоміших організаторів українізованих військових частин, почесного отамана Вільного козацтва.

Запам'ятайте дати і події, пов'язані з ними:

- 27 січня (9 лютого) 1918 р. — підписано Берестейський (Брестський) мирний договір між УНР та Німеччиною й Австро-Угорщиною;
- квітень 1918 р. — похід полковника Петра Болбочана на Крим;
- березень 1918 р. — затверджено Державний герб і прапор УНР;
- 29 квітня 1918 р. — затверджено Конституцію УНР.

Питання для самоперевірки (письмово дайте відповіді на питання):

1. З якими країнами вела мирні перемовини УЦР у Брест-Литовську? Чому?
2. Яке значення для України мало укладання Берестейського (Брестського) мирного договору?
3. Коли і з чією допомогою територію України було звільнено від більшовицьких військ?
4. Як населення України сприйняло прихід німецьких і австро-угорських військ?
5. Коли УЦР прийняла Конституцію УНР?
6. Які події відбулись у Києві 29 квітня 1918 р.?

Домашнє завдання:

1. Опрацювати конспект і законспектувати його у робочому зошиті
2. Дати відповіді на питання для самоперевірки
3. Заповнити таблицю

Здобутки УЦР	Прорахунки УЦР

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати номер групи, назву навчальної дисципліни, номер уроку, ПІБ.